Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи та освітньої діяльності
_____ Тетяна ФЕДІРЧИК
"27" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Системний аналіз»
(назва програми)

Спеціальність F4 Системний аналіз і наука про дані
(вказати: код, назва)

Галузь знань F Інформаційні технології
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Факультет математики та інформатики
(назва факультету/ навчально-наукового інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «***Філософія***» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Системний аналіз».

Розробник: ***Радзиняк Тетяна Іванівна,*** асистент кафедри філософії та культурології, кандидат філософських наук

Викладач: ***Радзиняк Тетяна Іванівна,*** асистент кафедри філософії та культурології, кандидат філософських наук

Погоджено з гарантом ОПП _____ **Андрій ПЕРЦОВ**
(підпис)

Погоджено методичною радою
факультету математики та інформатики
Протокол № 12 від « 30 » червня 2026 року

Голова методичної ради факультету _____ **Тоня ФРАТАВЧАН**
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології
Протокол № 12 від « 30 » червня 2026 року

Завідувач кафедри _____ **Ірина ГОРОХОЛІНСЬКА**
(підпис)

Схвалено
науково-методичною радою Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Протокол № 1 від « 27 » серпня 2026 року

Голова науково-методичної ради ЧНУ _____ **Тетяна ФЕДІРЧИК**
(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Філософія – важлива частина світової культури, націлена на рефлексію світогляду – осмислення його основ, включаючи ставлення людини до світу, до самої себе, до іншої людини, до суспільства, науки, різних сфер життя. Завдяки цьому її вивчення дозволяє сформувати перелік загальних компетентностей, які лежать в основі вищої професійної освіти незалежно від сфери спеціалізації.

Мета та завдання навчальної дисципліни «Філософія»: розвиток у студентів інтересу до філософського осмислення дійсності, світового історико-культурного процесу, людського життя; формування філософської культури мислення, пізнання світу та самих себе, навичок застосування філософської методології; актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Пререквізити. Дана дисципліна розвиває набуті раніше студентами навички та знання з курсів «Людина і світ», «Актуальні питання історії та культури України», «Етика та естетика», «Правознавство», «Екологія», «Технології» тощо.

Постреквізити. На курс «Філософія» можуть опиратися різні наступні за часом вивчення дисципліни – професійні, як от «Основи ШІ» так і соціально-гуманітарного спрямування, такі як «Соціологія», «Психологія», «Логіка та критичне мислення», «Етика та загальнолюдські цінності», й інші, а також курси, орієнтовані на вивчення філософських аспектів науки загалом чи конкретних наук, у тому числі курс «Філософія науки» у підготовці освітнього рівня «Магістра».

Результати навчання, згідно з вимогами освітньо-професійної програми, передбачають оволодіння студентами такими компетентностями:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК04. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою усно і письмово.

ЗК15. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК16. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

ФК11. Здатність системно аналізувати свою професійну і соціальну діяльність, оцінювати накопичений досвід.

У межах вивчення дисципліни «Філософія» студенти набувають наступних **програмних результатів:**

Програмні результати навчання ОП	Методи навчання	Форми оцінювання
ПР16. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	• лекція з елементами проблемних ситуацій • дискусія • групова робота, робота в парі з рекомендованими матеріалами • ділова гра	• усне та письмове опитування, • презентації результатів виконання завдань
ПР17. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	• лекція, запитання-бесіда, розповіді • дискусія • пошуковий метод • проблемний метод • самостійна робота над індивідуальним та груповим завданням	• екзамен (іспит) • усне та письмове опитування • тестові завдання • презентація проєктів • самостійні роботи за індивідуальними завданнями
ПР19. Знати основні історичні етапи розвитку філософської думки, розуміти сутність історико-культурних процесів становлення української нації.	• робота з навчально-методичною, першоджерельною, науковою літературою. • лекція-бесіда, дискусія.	• екзамен (іспит) • тести, усне та письмове опитування, контрольні, самостійні та групові роботи.

Передбачені в межах курсу форми роботи (групова робота, дебати, робота в парах, презентації) спрямовані на формування у студента *соціальних навичок (soft skills)*.

По завершенню вивчення навчальної дисципліни студент повинен ***знати :***

- комплекс основних філософських категорій та понять;
- особливості основних філософських напрямків, течій та шкіл;
- розуміти сенс інтелектуального і соціокультурного призначення філософії, її пізнавальних та культурних можливостей, історичної ролі.

вміти:

- знаходити, класифікувати та аналізувати інформацію з різних джерел;
- встановлювати зв'язок між окремими твердженнями в загальній системі поглядів і переконань;
- розпізнавати типові помилки в аргументації;
- дискутувати на запропоновані теми;

- аргументувати власну позицію у розв'язанні світоглядних проблем, спираючись на визначені філософські підходи;
- використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій, суспільно-політичній та громадській діяльності;

***володіти навичками*:**

- порівняння різних підходів до розв'язання актуальних соціальних і гуманітарних проблем;
- аналізу та сприймання текстів, що мають філософський зміст;
- виявлення та обґрунтування ціннісних засад різних видів діяльності;
- виявлення вербальних і невербальних засобів маніпуляції;
- застосовування форм і засобів сучасного філософського дискурсу для обґрунтування власного світогляду, вдосконалення особистої культури міркувань.

ОПИС ЗМІСТУ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни ФІЛОСОІЯ												
Форма навчання	***Рік підготовки***	***Семестр***	***Кількість***			***Кількість годин***						***Вид підсумкового контролю***
			кредитів	***годин***	***змістових модулів***	***лекції***	***практичні***	***семінарські***	***лабораторні***	***самостійна робота***	***індивідуальні завдання***	
Денна	2	4	4	120	2	16		14		80	10	екзамен
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1: Свідомість, знання, інформація як предмет філософського аналізу**				
Тема 1. Предмет філософії	16	4	2		10
Тема 2. Проблема свідомості	15	2	2	1	10
Тема 3. Знання. Наука. Істина	16	2	2	2	10
Тема 4. Довіра до інформації із зовнішніх джерел	16	2	2	2	10
Разом за ЗМ1	**63**	**10**	**8**	**5**	**40**
	Змістовий модуль 2. Свобода волі, мораль, закон та їх філософське осмислення				

Тема 5. Свобода і відповідальність	20	2	2	2	14
Тема 6. Мораль, моральність, нормативність	20	2	2	2	14
Тема 7. Законність і справедливість	17	2	2	1	12
Разом за ЗМ 2	**57**	**6**	**6**	**5**	**40**
Усього годин	**120**	**16**	**14**	**10**	**80**

Теми лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1. Предмет філософії** *Яка відмінність між етимологією слова «філософія» та його сучасним контекстом?* *У чому специфіка філософії та що вона вивчає?* *Що таке світогляд? Які історичні типи світогляду?* *Філософія – наука чи світогляд?* *Для чого потрібна філософії?*
2	**Тема 2. Проблема свідомості** *Предмет та історичні витоки вчення про свідомість.* *Які ключові питання про свідомість?* *Що таке психофізична проблема?У чому полягає субстанційний дуалізм Декарта?* *Які поширені матеріалістичні концепції у теорії свідомості?* *Яка відмінність між жорсткою (hard) і м'якою (soft) проблеми свідомості?*
3	**Тема 3. Знання. Наука. Істина.** *Що таке знання? Поняття "знання" та загальна постановка проблеми.* *Які є джерела, види та форми знання?* *Чим наукове знання відрізняється від ненаукового?* *Що є істина?* *Які сьогодні існують теорії істини?* *Чи є наукові теорії істинними?*
4	**Тема 4. Довіра до інформації із зовнішніх джерел** *Що таке інформація та коли вона перетворюється на знання?* *Які найпоширеніші засоби та методи маніпулювання людською свідомістю?* *Стереотипи мислення та автоматизми поведінки.* *Які ключові ознаки та якості критичного мислення?* *Проблема лінгвістичної відносності та критичне мислення.* *Як маленьке упередження але достатньо поширене, розділяє та ізолює громаду? (на основі теорії Томаса Шеллінга*)
5	**Тема 5. Свобода і відповідальність** *Що є свобода? Багатозначність поняття свобода.* *Аристотелеві критерії вільного вчинку.* *Як змінювалося уявлення про свободу з історичним розвитком людства?* *Які існують способи розв'язання проблеми: свобода волі vs детермінізм?* *Що таке позитивна та негативна свобода?* *Аргументація (аргумент ланцюжка причин, аргумент наслідку, аргумент маніпуляцій).* *Важливість вибору. Види і межі відповідальності.*
6	**Тема 6. Мораль, моральність, нормативність** *Що таке мораль?* *Чи є відмінність між мораллю та моральністю?*

	Яка природа моралі як предмету етики? *Які історичні й соціокультурні особливості тлумачення сутності моралі.* *Які відомі сучасні теорії та принципи моралі?* *Яка дія морального виправдання?*
7	**Тема 7. Законність і справедливість** *Що таке справедливість?* *Яка природа та принципи справедливості?* *Що спонукає людину чинити справедливо?* *Які мотиваційні спонуки до справедливості (Іммануель Кант)?* *Які існують теорії справедливості?* *Чи сумісні обмеження та справедливість?* *Чи завжди законність є справедливою?*

Теми семінарських занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями	Кількість годин
1	**Тема 1. Смисловий простір філософського знання** *1. Де, коли та чому виникла (західна) філософія?* *2. Які причини/передумови посприяли виникненню філософії?* *3. Робота із першоджерелами:* *- опрацюйте твір **Платона** «Апологія Сократа», дайте відповіді на поставлені питання (знайдіть підтвердження в тексті);* *- опрацюйте статтю **Бертрана Рассела** «Філософія для непосвячених», будьте готові обговорювати її на семінарі* *• тексти першоджерел та питання для самоконтролю розміщені в Moodle*	2
2	**Тема 2. Свідомість, мозок, суб'єктивний досвід** *1. Перегляньте пропоновані відео та будьте готові їх обговорювати:* *- Чи свідомі рослини? | **Стефано Манкузо** [https://www.youtube.com/watch?v=gBGt5OeAQFk]* *- Які тварини мають здатність до свідомого досвіду? (відеоуривок) | **Крістін Ендрюс** [https://www.youtube.com/watch?v=r5UoGpJ-Cwc]* *2. Які аргументи наводяться проти матеріалізму в сучасній філософії свідомості?* *- Опрацюйте статтю, **Дмитро Сепетий** «Три найвпливовіші аргументи проти матеріалізму у сучасній філософії свідомості» та будьте готові обговорювати та пояснювати згадувані ним мисленнєві експерименти.* *• тексти першоджерел та питання для самоконтролю розміщені в Moodle*	2
3	**Тема 3: Філософське осмислення знання: сприйняття, віра, переконання** *1. Розкрийте суть платонівської та каузальної теорії знання.* *- розгляньте роз'яснення та приклади для розуміння цих теорій, - запропоновані С. Лоу в праці «Філософський тренінг», будьте готові відповідати на питання:* *2. Як Платон розглядає проблему знання в «міфі про печеру».* *- опрацюйте «Міф про печеру» (уривок з твору «Держава» **Платона**), дайте відповіді на питання;* *3. Обговорення кейсу: «Дилема соціальних мереж»* *• тексти першоджерел та питання для самоконтролю розміщені в Moodle*	2

4	**Тема 4. Основні закони логіки. Способи подачі інформації та засоби маніпуляції** *1. Опрацюйте запропонований матеріал за темою: «Основні закони логіки» ***** 2. Будьте готові презентувати на семінарі суть та дію одного із законів логіки (презентація/доповідь/наглядні приклади тощо)* *- закон тотожності;* *- закон суперечності;* *- закон виключного третього;* *- закон достатньої підстави%* *3. Що таке логічні помилки? Чому вони є інструментом для маніпуляцій свідомістю?* *4. Виконайте самостійно завдання ***** *• текст для підготовки до семінару та завдання розміщені в Moodle*	2
5	**Тема 5. Свобода чи детермінізм: сучасні розв'язки проблеми** *1. Як в античності мислилася свобода?* *- у чому мислителі античності вбачали свободу людини ?* *- чи може раб мати свободу?* *- як співвідносяться Свобода, Доля і Фатум в античній свідомості?* *- опрацюйте «Міф про Ера» •, уривок з твору **Платона** «Держава»;* *2. Опишіть постановку проблеми свободи у християнській філософії епохи Середньовіччя.* *- які зміни у розумінні свободи відбулися у світогляді людини при переході від античності до середньовіччя?* *- на які питання намагаються знайти відповіді представники середньовічної філософії у зв'язку з осмисленням проблеми свободи?* *3. Опрацюйте Главу 2 «Обособлення індивіда та подвійність свободи» • з твору **Еріха Фромма** «Втеча від свободи» та будьте готові цей уривок обговорювати.* *• текст для підготовки до семінару та першоджерела розміщені в Moodle*	2
6	**Тема 6. Принципи ухвалення морально зважених рішень** *1. Засади моралі з позицій етичного об'єктивізму, релятивізму та емотивізму.* *- окресліть основні положення концепцій: етичного об'єктивізму, етичного релятивізму та емотивізму;* *- які «сильні» та «слабкі» сторони кожної з них?* *2. Чи є етичним використання студентами у навчанні Generative AI?* *- про які порушення етики можна вести мову? Спробуйте їх окреслити.* *- як вони можуть бути вирішені? І чи можуть?* *3. Кейс « Етика, талант та освіта»* *• текст для підготовки до семінару та першоджерела розміщені в Moodle*	2
7	**Тема 7. Шляхи реалізації законності та справедливості в громадянському суспільстві** *Моделююча гра «Освоєння Марсу» (апробація теорії справедливості Дж. Ролза та принципу «покрив незнання»)* *1. Для участі в грі, здійсніть самостійний пошук літератури для ознайомлення з теорією справедливості **Джона Ролза** (для кращого розуміння перегляньте відео: https://www.youtube.com/watch?v=5-JQ17X6VNg)* *2. Ознайомтеся з умовами гри , розміщеними в Moodle (Тема 7)*	2

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів спрямована на засвоєння й узагальнення знань з НД «Філософія» та розвиток компетентностей. До неї належать такі види робіт, як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовка до семінарських занять, дискусій та обговорень, диспуту, а також виконання навчальних і творчих завдань, розв'язування тестів

Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
Тема 1. Філософія як шлях самотворення	*1. Знати та розуміти значення термінів: філософія, світогляд, рефлексія, об'єкт, суб'єкт, онтологія, метафізика, гносеологія, епістемологія, аксіологія, антропологія, етика, естетика, діалектика, герменевтика, феноменологія, поліс, агора, іронія, ідеалізм, маєвтика, еклектика, парадигма, детермінізм.* *2. Опираючись на пропоновані джерела та за результатами самостійного пошуку інформації, вміти відповісти на питання: Де, коли та чому виникла філософія?* *3. Опрацювати твір **Платона** «Апологія Сократа», вміти відповідати на питання, підкріплюючи відповідь уривками з тексту;* *4. Опрацювати статтю **Бертрана Рассела** «Філософія для непосвячених», бути готовим (-ою) обговорювати її на семінарі.*	10
Тема 2. Мисленнєвий експеримент як метод дослідження у філософії свідомості	*1. Знати та розуміти значення термінів: монізм, дуалізм, матеріалізм, панпсихізм, інтеракціонізм, функціоналізм, кваліа, епіфеноменалізм, mind-body problem, детермінізм, солипсизм, емерджентність і зміст експериментів: феноменальний зомбі, як воно бути кажаном, кімната Мері, тест Тюрінга, Китайська кімната.* *2. Перегляньте відео та будьте готові до дискусії:* *- Чи свідомі рослини? | **Стефано Манкузо*** *- Які тварини мають здатність до свідомого досвіду? (уривок) | **Крістін Ендрюс*** *3. Опрацюйте статтю: **Дмитро Сепетий** «Три найвпливовіші аргументи проти матеріалізму у сучасній філософії свідомості» та будьте готові обговорювати та пояснювати згадувані ним мисленнєві експерименти.* *Додаткові завдання (за бажанням):* *- Проаналізувати виступ **Д. Чалмерса**, записати основні поняття, коротко, у вигляді тез виокремити ключові думки та висловити власну позицію щодо них.* *- Проаналізувати мисленнєвий експеримент **Д.Деннета**, визначити, яку мету, на Вашу думку, мав автор.*	10
Тема 3. Проблема істини і омани. Проблема істини в історії	*1. Знати та розуміти значення термінів: раціоналізм, емпіризм, сенсуалізм, індукція, дедукція, плюралізм, агностицизм, солипсизм, істина.* *2. Розглянути роз'яснення та приклади для розуміння платонівської та каузальної теорій знання, запропонованих **С. Лоу** у праці «Філософський тренінг». Визначити, яким критеріям повинно відповідати знання згідно з класичною*	10

	(платонівською) та каузальною теоріями знання. Проаналізувати проблеми, які намагався проілюструвати своїми прикладами ***Едмунд Гетьє.*** *3. Опрацювати «Міф про печеру» з твору* ***Платона*** *«Держава». Бути готовим продемонструвати актуальність піднятих автором проблем для сучасної людини (громадянина). 4. Підготувати коротку доповідь на тему: «Чи можлива істина в історичній науці?»*	
Тема 4. Інтелектуальна автономія: виклики сучасності	*1. Знати, розуміти значення та вміти розрізняти терміни: відомості, дані, інформація, знання, інфосфера, сугестологія, стереотип, автоматизм, цензура, джинса, пропаганда, самоцензура, фейк, діпфейк, маніпуляція, критичне мислення, а також зміст гіпотези Сепіра-Уорфа; 2. Вивчити формулювання та знати принципи застосування основних законів формальної логіки: законів тотожності, суперечності, виключеного третього, достатньої підстави; 3. Виконати самостійно завдання до теми (Moodle, Тема 4, завдання до семінару (обов'язкове). 4. Програти в гру «Парабола многокутників» [https://zlira.github.io/polygons]. Які висновки Ви можете зробити за її результатами? Спробуйте сформувати пропозиції для змін, які б Ви запропонували представникам Вашої громади, з метою подолання ізоляціонізму та розділеності.*	10
Тема 5. Проблема теодицеї та відповідальності людини за зло у світі	*1. Знати та розуміти значення термінів: свобода, свобода волі, фаталізм, провидіння, екзистенціалізм, позитивна свобода, негативна свобода, аналітична філософія, жорсткий детермінізм, слабкий детермінізм, компатибілізм, інкомпатибілізм, лібертаріанство, скептицизм, утилітаризм. 2. Опираючись на пропоновані джерела та за результатами самостійного пошуку інформації, вміти відповісти на питання: Як змінювались уявлення про свободу? Що лежало в основі цих змін? 3. Прочитати уривок з книги:* ***Платон****. Держава /«Міф про Ера»; 4. Проаналізувати уривок із твору* ***Е. Фромма*** *«Втеча від свободи» (розд. 2: Обособлення індивіда та подвійність свободи – с. 18-27) та дати відповіді на питання;*	14
Тема 6. Засади обґрунтування моралі (релігія, традиції, раціональність)	*1. Знати та розуміти значення термінів: мораль, моральність, норма, антиномія, теїзм, раціоналізм, об'єктивізм, релятивізм, нормативізм, консеквенціалізм, конвенціоналізм і формулювання категоричного морального імперативу. 2. Розуміти сутність основних концепцій походження моралі: креаціоністська, натуралістична, соціально-історична мораль, біо-психо-соціальна, а також етичних систем: етика чеснот, деонтологічна етика, етика утилітаризму. 3. Ознайомитися із етичними концепціями: об'єктивізм, релятивізм, емотивізм. Визначити їх «сильні» та «слабкі» сторони. 4. Ознайомитися зі схемою прийняття моральних рішень. Спробувати за пропонованим взірцем вирішити моральну проблему/ситуацію з власного досвіду. Підсумувати результат.*	14

Тема 7. Сильні і слабкі сторони лібералізму	*1. Знати та розуміти значення термінів: нігілізм, гедонізм, евдемонізм, альтруїзм, розумний егоїзм, справедливість, закон, право, природне право;* *2. Самостійно здійснити пошук літератури та ознайомитися з теорією справедливості **Дж. Ролза**.* *З'ясувати є альтернативні теорії справедливості.* *Бути готовим (-ою) застосувати основні принципи його теорії у моделюючій грі «Освоєння Марсу».*	12

Дидактико-методичний супровід індивідуальних завдань та СРС розміщено в системи електронного навчання Moodle https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1253

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Методами контролю результатів навчання є: стандартизовані тести, індивідуальні та групові (командні) проєкти, дослідницько-творчі роботи; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для поточного контролю: заслуховування доповідей та повідомлень на семінарських заняттях, тести, аналіз різних видів повідомлень (наукової статті, доповіді, виступу у ЗМІ тощо), студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Для контролю самостійної роботи: тестування, анотації опрацьованих першоджерел, підготовка есе (проєкту), підбір відео, аудіо та текстового матеріалу за визначеною темою.

Для підсумкового контролю: екзамен.

У курсі «Філософія» передбачаються роботи, які є обов'язковими для виконання та ті, що виконуються за бажанням студента. Обов'язкові завдання передбачають можливість набрати певну кількість балів якої вистачить на достатній рівень. Для того щоб досягти більш високого рівня, виникає необхідність виконувати і необов'язкові види робіт. Перелік видів робіт та передбачена за їх виконання кількість балів наводяться у таблиці

Форми поточного та підсумкового контролю та кількість балів за їх виконання

№ п/з	Контрольні заходи	Обов'язкові або заохочувальні	Максимальна кількість балів за контрольний захід
1	Участь в обговоренні на лекціях	Заохочувальне оцінювання	**10**
2	Робота на семінарських заняттях	Обов'язково	**30**
3	Позааудиторне тестування	Обов'язково	**10**
4	МКР		**10**

5	Груповий проєкт (МЗ)	Обов'язково	**10**
6	Творче завдання (одне)	За бажанням	бал прописаний у завданні
7	Виконання домашніх завдань: відповіді на проблемно-пошукові питання	За бажанням	**2**
8	Підготовка 5-хвилинної презентації та виступ в аудиторії	За бажанням, при взаємодії з викладачем	**3**
9	Підготовка тез до наукової конференції (за проблематикою на стику філософії та проф.тематики)	За бажанням, при взаємодії з викладачем	**10**
10	Підсумковий тест	як альтернатива (або частина) екзамену	**40 (10)**

Критерії, які використовуються при оцінюванні усної відповіді студента при викладанні дисципліни "Філософія" для непрофілюючих факультетів ЧНУ:

5 балів – вичерпна відповідь на питання семінарського заняття. Студент виявив всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу, глибоко засвоїв основну й додаткову літературу з теми, рекомендовану планом. Доповідає активно й упевнено, не прив'язаний до конспекту. Відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно та логічно. У розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності. Після завершення доповіді відповідає на більшість питань викладача та товаришів. (При цьому викладач має право поставити до трьох коротких питань за темою семінарського заняття загалом, а не лише з питання, яке висвітлював студент).

4 бали – студент виявляє достатні знання матеріалу, не припускається у відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану планом. Дає відповіді на питання викладача та одногрупників. Доволі часто звертається до конспекту.

3 бали – студент виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно прикутий до конспекту, припускається помилок. Матеріал частково розкриває проблему. Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх.

2 бали – студент не може розкрити питання плану без допомоги електронного чи роздрукованого тексту, у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки. Відповідає на поставлені питання тільки зі сторонньою допомогою. У відповіді студент не розкриває проблему;

1 бал – студент зачитує підготовлений матеріал до семінару, розкриває проблему поверхнево чи фрагментарно. На запитання викладача та студентів відповісти не може.

0 балів – відповіді немає або вона абсолютно не розкриває сутності питання.

Крім усної відповіді передбачено загальні принципи розподілу балів за інші види роботи:

1-2 бали – усна відповідь на конкретне запитання (не репродуктивного характеру) на лекційному чи семінарському занятті в ході фронтального опитування;

1-2 бали – змістовне доповнення (мінімально – 2 хвилини);

4 бали – тести до тем, розміщені в системі електронного навчання Moodle);

1-2 бали – формулювання змістовних запитань до доповідача;

1-3-5 бали – творче завдання на картці не тестового характеру (залежно від рівня складності – максимально 3-5 балів (визначається за конкретне завдання));

1-5 балів – виготовлення наочності з глибоким смисловим навантаженням до теми лекційного чи семінарського заняття (за погодженням із викладачем);

1-10 балів – підготовка тез до наукової конференції (вимоги: повинні мати науковий характер, написаний на основі наукових статей, монографій, не тільки підручників; максимальна оцінка залежить від складності теми);

Перелічені види роботи можуть виконуватися не тільки на семінарському занятті. Максимальна кількість балів, яку необхідно отримати за одне семінарське заняття – 5. Вона може не обмежуватися у разі виконання творчих завдань. Наприклад, структура балів, зароблених студентом за одне семінарське заняття, може виглядати так:

Приклад: відповідь – 3 б. + доповнення – 1 б. + постановка запитань – 1 б. = 5 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторної та самостійної роботи*)	**Кількість балів (ПТ або**	**Сумарна к-ть балів**

								іспит)	
Змістовий модуль №1				**Змістовий модуль № 2**				**Групова робота (МЗ)**		
Т1	Т2	Т3	МКР	Т4	Т5	Т6	Т7			
15			10	25				10	40	100

Т1, Т2 ... Т7 – теми змістових модулів.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Розкрийте поняття філософії, які кола і парадокси її розуміння.
2. Визначте відмінність чи тотожність понять «філософія» та «світогляд».
3. Визначте предмет, проблематику та структуру філософії.
4. Визначте та охарактеризуйте основні функції філософії.
5. Опишіть взаємозв’язки і взаємовпливи філософії та науки, мистецтва, релігії.
6. Вкажіть на історичні чинники та джерела виникнення філософії.
7. Розкрийте суть «проблеми свідомості» у філософії. У чому полягає складність філософського та конкретнонаукового розуміння свідомості?
8. Здійсніть загальний аналіз психофізичної проблеми у філософії свідомості.
9. Проаналізуйте витоки психофізичної проблеми у філософії Р.Декарта
10. Запропонуйте аргументи на користь або проти позиції Р.Декарта щодо розв’язання проблеми свідомості.
11. Наведіть аргументи проти матеріалізму в сучасній філософії свідомості.
12. Поясніть, у чому полягає суть «Феномену зомбі».
13. Поясніть смисл «аргументу знання» (на основі мисленнєвих експериментів Т.Нагеля та Ф.Джексона).
14. Розкрийте зміст парадоксів та критики кваліа, зверніть увагу на лінгвістичний та фізіологічний аспекти (за Д.Деннетом).
15. Проаналізуйте аргументи проти існування кваліа (Д.Деннет), подумайте, які з них ви вважаєте найбільш доцільними. Чому?
16. Розкрийте зміст критики аргументу знання та проблеми суб’єктивних відчуттів (за Д.Деннетом).
17. Проаналізуйте основні тези філософії свідомості Д.Чалмерса
18. Репрезентуйте ключові принципи «китайської кімнати» та «тесту Тьюринга».
19. Розкрийте основні ідеї матеріалістичних концепцій у вченні про свідомість (біхевіоризм, функціоналізм, елімінативізм)
20. Здійсніть аналіз понять позитивної та негативної свободи у вченні Е.Фромма.
21. Розкрийте загальні аспекти проблеми знання. Вкажіть на особливості наукового та ненаукового знання.
22. Здійсніть аналіз платонівської та каузальної концепції знання, зазначте їх переваги та недоліки.
23. Репрезентуйте суть парадоксів Е.Гетьє? Проти чого мислитель висуває свої аргументи?

24. Назвіть та проілюструйте основні проблеми аргументації (типові помилки мислення)
25. Визначте зміст поняття критичне мислення, його властивості, ознаки та умови розвитку.
26. Розкрийте зміст основних законів логіки. Поясніть, чому вони є основою критичного мислення.
27. Визначте та прокоментуйте, яку роль у житті індивіда відіграють автоматизм і стереотипність, як особливі форми обробки інформації.
28. Розкрийте роль софістів та софізмів в історії філософії та становленні логіки як науки.
29. Розкрийте суть проблеми «інформація – знання». Які основні способи та шляхи перетворення інформації на знання.
30. Визначте особливості формалізованого та неформалізованого знання. Які можливі механізми перетворення неформалізованого знання на формалізоване?
31. Розкрийте проблему: засоби масової інформації та методи маніпулювання людською свідомістю
32. Здійсніть аналіз осмислення свободи в античній філософії.
33. Розкрийте зміст понять Свобода та Фатум у теорії Платона (Міф про Ера).
34. Вкажіть основні способи розв'язання проблеми свободи у християнській філософії епохи Середньовіччя (Бл. Августин).
35. Аргументуйте тезу про сумірність свободи волі та вчення про напередвизначення у Середньовіччі?
36. Проаналізуйте взаємозв'язок між свободою волі та детермінізмом: сумісні, несумісні та альтернативні способи розв'язання проблеми.
37. Розкрийте сутність проблеми вибору: екзистенційний та психологічний аспекти.
38. Розкрийте сутність співвідношення понять «детермінізм» та «індетермінізм» у вченні про свободу.
39. Розкрийте сутність співвідношення понять «детермінізм» і «компатибілізм» у вченні про свободу.
40. Поясніть, як зіставляються принципи лібертаріанства та компатибілізму у вченні про свободу.
41. Вкажіть на причини багатозначності поняття свободи в історії філософії. Розкрийте основні його значення.
42. Проаналізуйте кантіанське розуміння моралі. Як, у зв'язку з таким його розумінням, корелюються мораль та релігія?
43. Розкрийте значення категоричного та гіпотетичного моральних імперативів у філософії І.Канта.
44. Розкрийте сутність категорії морального релятивізму (суб'єктивна та інтерсуб'єктивна моделі).
45. Розкрийте переваги та недоліки концепції емотивізму у вченні про мораль.
46. Назвіть та прокоментуйте підстави для твердження: «Мораль – об'єктивна». Кого з прихильників етичного об'єктивізму Ви можете назвати?
47. Проаналізуйте сутність утилітаристських концепцій в етиці (І.Бентам, Дж.Стюарт Міль)

48. Проаналізуйте переваги та недоліки теорії божественного походження моралі.
49. Проілюструйте, як представники філософської думки пояснюють прагнення людини уникнути відповідальності. Чому вона є для сучасної людини непосильним тягарем?
50. Проілюструйте прикладами основні філософські концепції істини.
51. Проаналізуйте взаємозалежність між поняттями обов'язку, закону і справедливості з погляду теорії і практики.
52. Визначте підстави для підкорення закону. Аргументуйте свою відповідь.
53. Поясніть значення понять вдячності й вигоди. Як вони впливають на людські стосунки, суспільство загалом?
54. Проаналізуйте філософські підходи до формулювання й обґрунтування принципу рівних можливостей.
55. На основі аналізу праці Т. Нагеля «Що все це означає?» окресліть основні сучасні філософські проблеми.
56. Проаналізуйте працю Д. Деннета «Хто я?». Визначте основні поставлені автором проблеми та запропоновані способи їх розв'язання.
57. Обґрунтуйте основні переваги вивчення філософії та необхідні умови для філософування, використовуючи есе Б.Рассела «Філософія для непосвячених».
58. Проаналізуйте розділ II праці Е. Фромма «Втеча від свободи» («Обособлення індивіда та подвійність свободи»). Визначте основні поставлені автором проблеми та запропоновані способи їх розв'язання.
59. Проаналізуйте діалог Платона «Крітон». Визначте основні поставлені автором проблеми та запропоновані способи їх розв'язання.
60. Проаналізуйте «Міф про печеру» Платона. Визначте основні поставлені автором проблеми та запропоновані способи їх розв'язання.

Зарахування результатів неформальної/інформальної освіта

Здобувач (-ка) вищої освіти має право на участь у неформальній/інформальній освіті.

У межах поточного контролю можуть визнаватися результати неформальної/інформальної освіти за умови наявності сертифікату або освітньої декларації про результати неформальної /інформальної освіти з проблеми, що відповідає тематиці курсу («*Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти*», https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf).

Студенту (-ці) можуть бути зараховані додаткові бали, отримані через неформальну освіту, до загальної суми балів, набраної з освітньої компоненти, за умови, що результати з проблеми, за якою відбувалося навчання, відповідають тематиці курсу та отримані на освітніх платформах «Prometheus», «EdEra», «Всеосвіта» та ін.

Критерії оцінювання неформальної/інформальної освіти студентів:

Кількість балів, що зараховується студенту (-ці), залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак становить не більше 25% (25 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС).

Якщо студент (-ка) пройшов (-ла) двогодинний курс та має підтвердження у вигляді сертифікату він/вона, відповідно, може отримати 2 бали, тригодинний – 3 бали тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

1. Андрущенко В., Волинка Г., Мозгова Н. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / [за ред. Г. Волинки]. К.: Каравела, 2016. 368 с.
2. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або Інтелектуальні подорожі до країни філософії : наук. посіб. К. : Ін-т обдарованої дитини НАПН України. 2017. 238 с.
3. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 416 с.
4. Кремень В., Ільїн В., Губерський Л. Ескізи про мудрість. Від міфу до істини. Київський університет, 2019. 317с.
5. Петрушенко, В. Л. Філософія: підручник для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів. Львів : Магнолія 2018. 504 с.
8. Рупташ О., Радзиняк Т. Індивідуальна свобода й соціальна справедливість: координати цінностей українського суспільства. *Соціально-гуманітарні дискурси сьогодення: світоглядні та ціннісні аспекти*: матеріали всеукраїнської науковопракт. конф. 27-28 жовтня 2023 р. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т, ім. Ю. Федьковича, 2023. 240 с., С.177-181.
10. Філософія: хрестоматія (від витокв до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. - 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2012. 621 с.
11. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Вид. друге. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 536 с.
12. Циба В. М. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Сучасна філософія свідомості». К.: НаУКМА, 2023. 169 с.
13. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана ФІЛОСОФІЯ: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
14. Makarov Z., Radzyniak T. (2023). On the Problem of Origin of Science: The Antiquity Context. Filosofija. Sociologija, 34(3), pp.300-309.

Допоміжна

1. Арістотель. Нікомахова етика. Переклад з давньогрецької Віктор Ставнюк. Київ. Аквілон-Плюс. 2002
2. Берлін І. Чотири есе про свободу / пер. з. англ. О. Коваленко. К. 1994.
3. Вітгенштайн Людвіг. Tractatus Logiko-Philosophicus / Логіко-філософський трактат (фрагмент). [Конвертовано сайтом javalibre.com.ua]
4. Гайдеггер Мартін. Будувати, проживати, мислити. [Конвертовано сайтом javalibre.com.ua]

5. Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука / пер. з нім. Віталій Терлецький. Харків: Фоліо, 2018. 288 с.
6. Ларс Свендсен Філософія свободи: Львів: АНЕТТИ АНТОНЕНКО, К.: Ніка-Центр, 2016. 336с.
7. Ліврага Х.А. Плисти проти течії. Філософські роздуми. Новий Акрополь, 2015. 298 с.
8. Лютий Т. Глумчер О. Пригоди філософських ідей Західного світу. Темпора, 2021. 384 с.
9. Стейнберг Д. Філософія для життя. Пізнати себе краще. Новий Акрополь, 2014. 172 с.
10. Нора К., Гьосле Вітторіо Кав'ярня мертвих філософів. Філософське листування для дітей і дорослих. Новий Акрополь, 2019. 256 с.
11. Платон: Апологія Сократа. Перекладено з давньогрецької. Харків: Фоліо, 2008.
12. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття: монографія. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 260 с.
13. Рассел Бертран Філософія для непосвячених. URL: https://users.drew.edu/~jlenz/br-lay-philosophy.html
14. Стівен Сломан, Філіп Фернбах Ілюзія знання. Чому ми ніколи не думаємо на самоті / [пер. М.Лузіна]. Yakaboo Publishing. 2018. 344 с.
15. Філософія науки: традиції та інновації. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2018. № 2(18). 106 с.
16. Фуко Мішель. Археологія знання / [Пер. з франц. В. Шовкун]. Київ. Видавництво Соломії Павличко. «ОСНОВИ». 2003. URL: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052345.pdf
17. Халапсіс, А.В. Антропологічне розуміння історії. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2025. (27), С. 27–39. URL: https://doi.org/10.15802/ampr.v0i27.333960

Інформаційні ресурси

• Веб-сторінка часопису «Sententiae»
https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae
• Веб-сторінка Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
https://www.filosof.com.ua/
• Електронна бібліотека Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
https://www.filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
• Веб-сторінка журналу «Філософська думка»
https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd
• Веб-сторінка часопису «Софія»
https://sophia.knu.ua/index.php/sophia/issue/archive
• Веб-сторінка Наукового Вісника Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
http://www.philosophy.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/03publications/08ukr
• Веб-сторінка часопису «Антропологічні виміри філософських досліджень»

http://ampr.diit.edu.ua/

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента «Філософія» регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентові/студентці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання усіх нарахованих за курс балів.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається* за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.